

doraste.) — Torej na starost si ve pomagati vsak sam v vsaki potrebi. S svojim znanjem si pridobi, če je tudi pošten, dobro službo ali premoženje. Kaj mora delati mladina v mladosti, da bode bolj srečna na stare dni? (Mora se pridno učiti.) — Učiti se mora v mladosti, dokler je še čas. Kdo mi ve imenovati žival, ki dela pridno, dokler je še čas, po letu, da ima o čem živeti po zimi? (Bučela, mravlja.) Nek moder mož tudi primerja bučelo in mladino tako-le:

b) Učitelj pripoveduje vsebino pesmi v prozi, n. pr.: „Mladina! Glej, trudaljubne (marljive) bučelice nabirajo med po cveticah in skrbe že v gorkem poletju za zimo. Mladina! Uči se na njih: delaj skrbno v mladosti in v starosti bodeš srečna!“

c) Učitelj ponavlja z vprašanji vsebino.

e) Učitelj čita sam, za njim morada še kak bolji učenec.

d) Iskanje manj znanih besed. Čitati je vsako kitico posebej in zamenjati ali kako drugače pojasniti neznanke. N. pr. Kaj ljubijo bučele, če so trudaljubne? (Trud.) — Torej rade delajo? (Da, rade.) — Kakšne pa so, če rade delajo? (Pridne.) — Na mestu trudaljubne pravimo lahko torej tudi? (Pridne.) — Še drugače? (Marljive.) — Besedice „po cvetju“ lahko zamenjamo? (Po cveticah). — Kako skrbe bučele za zimo? (Da si nabirajo med za hrano po zimi.) — Kdor dela skrbno, ali dela tudi rad? (Da.) — Ali ga treba prigajati? (Ne.) — Zakaj? (Ker dela sam rad.) — Zato, ker sam skrbi, da bo prav

delal in mnogo naredil. Ali živi srečno, kdor ima srečne dneve? (Da, srečno živi.) — Če pa koga na starost še to teži, kje bo jedel, kje spal, v kaj se oblačil, ali je tak človek srečen? (Ne.) — Zakaj ne? (Ker ima skrbi.) — Ako ima kdo v pozni starosti srečne dneve, ali jih je imel tudi že prej, ko ni bil še star? (Tudi prej.) — Vse svoje dni je preživel srečno.

e) Splošno čitanje.

f) Namen pesmice. V katerem letnem času si nabirajo bučele medu za zimo? (Po letu.) — Ali si ga ne morejo po zimi? (Ne.) — Kdaj se mora pa človek učiti? (V mladosti, dokler ima še čas.) — Kaj mora torej delati mlad človek? (Mora se učiti, da bo srečen na stare dni.) — Katero živalico mora mladina posnemati? (Bučelo.) — Kako se mora torej učiti? (Pridno, skrbno se mora učiti mladina, da bode srečna na starost.) — Še ti! Ti! Ti!

g) Vporaba.

1. To berilce se laže čita kot druga navadna. Kakšne vrste ima po dolgosti? (Kratke.) — Po kolikaj skupaj? (Po štiri.) — Takemu berilcu pravimo pesem. Poiščite še katero!

2. Ozir na vejice v čitanju.

3. Ozir na nadpičje in piko.

4. Klicaj.

5. Učenje na pamet.

(Opomnja pisateljeva: Ta pesmica bi se dala zbog svoje didaktične tvarine obravnavati na dolgo in široko; toda, ker se nam ponuja večkrat prilika, da poudarjamo slično svrhu, ne smemo se spuščati predaleč, če hočemo v jednem letu obravnavati vsacega nekaj.) Ivo Trošt — Razdrto.

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

*

Slavnega Miklošiča staroslovenske knjige je naznanjal Navratil redoma

v Novicah p. l. 1854, v Glasniku l. 1859: Die Bildung der nomina im Altsloveni-

schen; l. 1860: „Miklošič pa glagolica“ — po njegovem spisku v „Ersch-Gruberjevi enciklopediji“ (str. 16—20). Die Bildung der slav. Personennamen (117—153). Slovensko berilo za VIII. gimn. razred (str. 28), kjer — pohvalivši slovenske učence viših šol na Dunaju in J. Terdina-ta modre misli zastran slovenščine po šolah v Novicah — pravi: „Jako pametno se nam zdí tudi to, kar piše ravno ond¹verli domorodec, g. Majar; le škoda, da méni še zmirom, da bo iz mešanice vendar kedaj . . . kruha, ako ne narodnega, vsaj knjižnega. Mi smo pa te misli: ali čisto po slovenski, ali pa čisto po serbski, hervaški — le mešati ne! Nadjamo se, da spregleda skoro tudi razsvetljeni g. Majar, kakor je spregledalo že več drugih, ki so bili že v taki nevarnosti, med ktere štejem tudi sebe itd.“ — Razun „Slovniških drobtin“ je v l. 1860 ocenil „Miroslava Vilharja Pesmi“ (VI. 22), ter opisal rodbino „Zaluski (56)“. — L. 1861 kaže v Novicah misli Miklošičeve o slovenščini (63); l. 1862 v Glasniku nasprot prof. Ladislavu: O imenstvu slovničnem (302); l. 1864: O veznikih ni, niti, an, anti, nego, kakor, kot — ko (str. 126—191); l. 1865 v Novicah: Zastran samoglasnika r nasproti Jezičniku (52); l. 1865 v Glasniku: Včasih se domači slovničar tudi od tujca lahko kaj nauči (219) in l. 1866: Uskoki na Kranjskem (14—20), v Novicah pa 1866: „Besedica o Novem mestu“ nasproti obliki Novomesto in besedi Rudolfovo. L. 1867 v Glasniku: Štorklja (24). Beseda „živec“ je Slovencem znana (125), in l. 1868 str. 95: Iz Metlike. Hrvaška narodna. Zapisal J. Navratil.

Učiteljski Tovarš l. l. 1862 ima naslednje spiske Navratilove: „Naj gre rakom žvižgat! Kdo? — kozopersk“ — ter po Romarju in drugih vzgledih namesto njega nasvetuje „vinotok“. — „Smešna in žalostna“ —, kjer pripoveduje resnično zgodbo iz lastnega življenja v premislek učiteljem in vsem, kateri imajo opraviti z ljudskimi šolami, kako nespametno je po sili ponemčevati slovenske otroke (str. 121).

— „Živio in Slava“ namestu „hoch“ in „vivat“ — češ, prav je, da Slovenci vpijemo oboje; to je zdaj takó skoro edina vez, ki nas veže na eno stran z južnimi, na drugo pa s severnimi Slovani (str. 165).

Cvetnik Janežičev kaže več njegovih sestavkov — starih in novih na pr. l. 1865: Uskoki na Kranjskem. Nespametna sramožljivost. II. 1867: Afrikanska nevihta tornada. Siromak čevljar in njegova goska. Kosovo polje. Nikolaj Kopernik. III. 1868—70: Snegurka (Ruska narodna). Jan Sobieski svoji ženi l. 1683 itd.

Slovensko Berilo za VIII. gimnazijalni razred, napovedano vže l. 1860, bilo je tiskano še le l. 1865. Izgledi iz sedanje slovesnosti zlasti njegovi so: Bče in njih kraljestvo. Življenje po stepi južno-amerikanski. Življenje l. Popoviča. Hoja Evgenjeva prek plani. Vihar na morju. „Ne, da bi se hvalil, nego samo braneč se, jemljem nerad v misel, da je v omenjenih Miklošičevih berilih za više gimnazijalne razrede od l. 1853 do 1865, zdaj že nekoliko zastarelih, vsaj tretjina mojih izvornih in neizvornih spisov, pravi Navratil (v Novicah l. 1874 str. 283). Mnogo izmed njih je bilo ondi tiskanih brez mojega imena, da-si sem jih jaz sam spisal ali poslovenil. Zlasti sem v zadnjem zvezku za 8. razred jaz popisal življenje vseh pisateljev slovenskih od Trubarja do Slomška, tedaj skoro vso zgodovino siromaške književnosti naše do tega veljaka smrti, in zbral do malega (razun staroslovenskih in nekoliko drugih spisov) sam vse za šolo pripravne pise iz tedanje književnosti“.

Večernice Mohorjeve družbe l. 1867. XV: Poslopje Dunajsko za slepce (str. 57—69). — Koledarček pa l. 1866: Življenje M. Vernéta (poleg Fr. Blažičevih zapiskov str. 49—51); l. 1867: Juri Stephenson (23—31); l. 1868: Peter veliki pa berač. Po narodni pripovedi ruski (knez Dolgoruki str. 29—33) spisal J. Navratil. — „Moje prvo popotvanje na Dunaj“ ima družba od l. 1887 v rokopisu, že tudi nardarjeno.

L. 1871 se je po dr. J. Bleiweisu jelo obravnavati, da bi sestavo slovensko-nemškega Wolfovega slovarja prevzel J. Navratil. Vsa stvar pa se je razdrla vsled neljubih dopisov v Narodu in Slovencu l. 1874 št. 85, 86, zlasti vsled pisma O. Cafovega, kar dostojno pojasnjuje „Navratilov odgovor“ v Novicah l. 1874 str. 260—285 z „Dodatkom“ vred (str. 291), kjer nekako po zgledu sv. Pavla ponosno pripoveduje o svojem lastnem književnem delovanju (cf. str. 222). Vsled vmesne opazke priobčil je l. 1875 v Novicah (str. 117—174) novo razpravo zlasti gledé na slovansko pravo Navratil pod naslovom: „Skutnik-skupnik“, ter ž njo dovršuje glasovito „skutniko-skupniško vojsko“ iz l. 1850 in 1853.

Letopis Matice Slovenske ima l. 1877 str. 222—232 J. Navratila spis: Iznenadno poznanstvo z imenitnim možem — s knezom Danilom Črnogorskim. — L. 1878: Pisma o Bosni in Hercegovini I—XVII. str. 148—191. Črnogorski in srbski zdravniki samouki str. 125—136. Drobtinice jezikoslovne: Elen ali elend — cervus alces — str. 190—1. — L. 1879: Nova pisma o Bosni in Hercegovini I—XIII. str. 148—213. Zeleni Juraj. Pesem. Zapisal Anton, priobčil in razložil Ivan Navratil (str. 217). Narodna pesmica. Zapisal l. 1867 v Radovičih kraj hrvatske meje blizu Metlike.

Krasna, prekrasna pa je njegova razprava o Kopitarju, ki jo je prinesla Kopitarjeva Spomenica l. 1880 po Matici Slovenski na dan, kjer je naš rojak opisan na vse strani, zlasti po dotikah, v katerih je bil s slovenskimi, pa tudi slovanskimi učenjaki. Razprava ta — str. 1 do 111 — rekel bi, da je knjiga v knjigi. Kaže se v njej na pr.: Kako je Kopitar svoje življenje sam popisal l. 1839. Spisi Kopitarjevi. Kopitar pa Mušički, Dobrovsky, Šafařík, Vostokov, Miklošič. Kopitarjevo delovanje v dvorski knjižnici. Kopitar pa Vodnik, Metelko, Čop, Prešern, Ravnikar. Slovanstvo v obče, Slovenci.

Dodatek. Zapisek manjših spisov Kopitarjevih in kje so prišli na svetlo.

L. 1881 prišlo je na svetlo „Slovensko Berilo za osmi gimnazijski razred. Izdal Dr. Fr. Miklošič. Druga, nekoliko predelana izdaja. Vredil J. Navratil. Na Dunaju. Založil K. Graeser. 8. VI. 146. Kakor se je zaradi prejšnjih „Beril Miklošičevih“, tako se je tudi zaradi tega boriti moral Navratil. Naznanjeno je bilo v Novicah 1881 str. 305, potem v Slovencu in v Kresu. V Narodu pa ga je v št. 207 silo hudo prijel prof. K. (t. j. Kermavner) ter mu naravnost oponašal, da se v njem slovensko slovstvo kaže nalašč od uborne strani! Nato se opravičuje Navratil v Novicah str. 368—376 pod naslovom: „Druga beseda o novi izdaji Miklošičevega Berila za osmi gimnazijski razred“, in — ker je prof. K. (Koan fusionsrat) odgovoril v Narodu št. 275. 276 „Še jednokrat: G. J. Navratil in berilo“, oglasil se je le-tá poslednjič v Novicah str. 401 v dokaj rezkem spisku: „Vsakemu svoje! — L. 1883 je povedal ob kratkem: „Kaj misli dr. Miklošič o Marnovem Jezičniku“ (str. 140), in poznej je le še priobčil J. Belobrk šaljivo jezikoznanski spisek v Novicah.

Letopis Matice Slovenske l. 1881 kaže spis njegov: Car Aleksander II. in ruski pesnik Žukovski (str. 158—176). — L. 1883 pa je priobčil Spomenik o šeststoletnici začetka Habsburške vlade na Slovenskem po Matici Slovenski str. 139—166: „Anton Janša, slavni kranjski čebelar“, spisal J. Navratil, in z isto marljivostjo v Letopisu 1884 str. 1—36: „Janša Lovro pa Valentin, slikarja slovenska“. Str. 34—36 so naznanjeni vsi viri, po katerih je sestavil omenjena živopisa.

Kres l. 1886. VI ima str. 351—9: Kresne ali Ivanjske pesni belokranjskih kresnic, in str. 279: Nekoliko zgodovinskih drobtin o pojmu „slovenski ali slovanski bani“.

Zvon l. 1888. VIII str. 294—794: Belokranjsko kolo in nekoliko drugih narodnih pesmic in iger z razlago.

Dom in Svet l. 1889. II str. 223—225: Nekoliko drobtinic iz Cigaletovega življenja. Str. 193—196: Kako izgovarjajo opisovalnega deležnika končnico Beli Kranjci. In str. 95—5: Nekaj o našem mestniku (lokalu) na u in i za možki in ženski spol. Spisal St.(ari) Rodoljub.

L. 1885 jel je J. Navratil v Letopisu Matice Slovenske spisovati:

„Slovenske narodne vraže in prazne vere, primerjane drugim slovanskim in neslovanskim“ (str. 117—183), kar z nenavadno opreznostjo kakor marljiva bučela nadaljuje v Letopisih 1886 str. 62—106; l. 1887 str. 88—167; l. 1888 str. 132—189; l. 1890 str. 52—116.

In — tako orje vrli naš rojak — na tujem — vže 45. leto jako vspešno tudi kot jekizoslovec na književnem polju slovenskem, in da bi oral srečno še mnoga mnoga leta, v to pomoz! mu Bog!

Vprašanja in odgovori.

Drugo vprašanje. Kaj naj ukrene šolsko vodstvo, ako je g. katehet zadržan v določenem času verouk poučevati. (G. D. B.)

Odgovor. Ker so na ljudskih šolah g. katehetje v prvi vrsti nastavljeni v duhovnem pastirstvu, se mnogokrat pripeti, da je g. katehet po svojem poslu zadržan verouku določeno uro poučevati priti, kakor se je pri Vas letos že 18krat zgodilo. Razume se, da g. katehet tak slučaj kratkim pótém g. učitelju naznani v to svrhu, da otroci ne ostanejo sami in da on kak svoj predmet v tem času poučuje. Nasprotno pa g. učitelj kak drug dan odstopi svojo uro g. katehetu. Ako pa g. katehet ne nadomesti zamujenih ur med letom, marveč misli to storiti po končanem šolskem letu, torej v počitnicah; tudi prav, samo da s tem on prevzame tudi vso odgovornost naše. Kar se pa tiče ur, ki bi jih imel g. učitelj vsled tega na dobrem, se število šolskih dni seveda zaradi tega ne more prikrajšati, k večjem če se otroci malo prej odpuste domov; sicer pa marljivemu učitelju učnih ur brez tega vedno primanjkuje in te ure prav dobro porabi, ker mu jih po praznikih, medletnih počitnicah, boleznih, sejnih itd. mnogo odpade.

Tretje vprašanje. Na neki novi šoli so uživali dotični učitelji vodje skozi 12 let kot prosto stanovanje štiri sobice (jedno kot jedilno shrambo), sedaj so pa nekateri občani vložili prošnjo, da ima dotični vodja njim odstopiti dve prtilični sobi v stanovanje cerkvenika, ker je baje na tem mestu nekoč stala mežnarija in ob priliki gradjenja novega šolskega poslopja bila razdrta. Kaj je šolskemu vodstvu storiti? (G. D. J.)

Odgovor. Ako je od navedenih sob jedna jedilna shramba, tedaj nima stanovanje štirih sob, nego le tri. Ako bi Vam torej dve (prtilični) sobi vzeli, potem Vam ostane samo jedna soba v stanovanje, kar pa ne zadostuje zakonitimi določilom. § 33. de-

želnega zakona od dne 29. malega travna 1873 št. 22 določuje, da ima vsak ravnatelj (vodja) pravico do stanovanja iz dveh sob in potrebnih zdravenskih prostorov. Kot tak prostor se šteje tudi jedilna shramba. Torej bi imeli za stanovanje le jedno sobo. Če je stvar taka, sklicujte se ob pravem času na pristojnem mestu na ta paragraf. Sicer je pa mnogo od tega odvisno, kako je šolsko poslopje vknjiženo v zemljiško knjigo, ima li mežnarija kako služnostno (servitutno) pravico do poslopja. Če bi se končno mežnarijo spravilo v šolsko poslopje, moralo bi mežnarijevo stanovanje popolnoma ločeno biti od drugih šoli pripadajočih prostorov, kajti § 3. odstavek 5. ministerskega razpisa od dne 19. mal. srpana 1875 št. 2868 določuje: „Ako se ima šolsko poslopje porabiti tudi za druge namene, tedaj ima prava šola ločena biti od drugega poslopja popolnoma, tako da nimata ne vhodov ne stopnjic jednih in istih“.

Četrto vprašanje. Kaj naj šolski vodja stori kot zastopnik šole v krajnem šolskem svetu, ako predsednik krajnega šolskega sveta noče šolskih zamud zakonito rešiti in potrebnih kaznij nasvetovati, ker se kot gostilničar ljudem zameriti boji, vsled česa nekateri otroci niti vsakdanje, še manj ponavljalne šole ne obiskujejo, akoravno so njih roditelji vsak mesec zaradi neopravičenih šolskih zamud naznanjeni. Ako se šolski vodja sklicuje na zakon, prerado se mu odgovori: „Kaj zakon, za nas je neizpeljiv“. (G. D. J.)

Odgovor. Vestnemu učitelju je zelo ležeče na dobrem obiskovanju šole, kajti od tega so tudi učni uspehi odvisni. Njegova dolžnost je torej, da si prizadeva šolsko obiskovanje izboljševati. Kdaj pa se more reči, da je učitelj, oziroma šolski vodja v tem oziru storil svojo dolžnost? **Odgovor:** 1. Če učitelj pri pouku in vzgoji sicer resno a vender ljubeznjivo občuje z otroci tako, da si pridobi njihova srca in otroci sami radi dohajajo v šolo, ker si s tem pridobi